

minder vlees

In De Tijd een gesprek van Kati David met prof. Mayer, voedsel-expert van president Ford onder de kop; Europese landen zijn veel te egoïstisch.

„Als we nu alle mensen op de wereld willen voeden en nog wel op dezelfde manier, dan worden we geconfronteerd met een gigantisch energieverbruik en anderzijds komen we voor een ecologische onmogelijkheid te staan. De enige mogelijkheid is dus om de consumptie van bepaalde produkten te verminderen.

— Het idee om „slechts” vijf dagen per week vlees te eten is van u.

„Ik ben voor een gezonde voeding en helemaal niet een voorstander van extreme soberheid. Als we in de Verenigde Staten alleen maar terug zouden gaan naar het vleesverbruik in 1960, zou de voedingswijze veel gezonder zijn en zou er veel meer voedsel beschikbaar zijn voor elders. Het vleesverbruik is bij ons in de laatste twintig jaar verdubbeld, zo is om de een of andere reden het eten van rundvlees een mannelijkheidssymbool geworden. In de Verenigde Staten wordt negentig procent van de granen door de veestapel opgegeten. Voor één kilo vlees heb je zeven à acht kilo granen nodig. We zouden met het eten, dat we in de Verenigde Staten aan de veestapel geven, één miljard mensen kunnen voeden. Maar dit neemt niet weg dat het meeste graan, dat we naar Oost- en West-Europa exporteren, óók door de veestapel wordt opgegeten. Het vleesverbruik schiet pijlsnel omhoog in de Sovjet-Unie en Canada, Frankrijk en West-Duitsland doen qua verbruik nauwelijks voor ons onder.”

— Maar als we in de rijke landen minder vlees eten is het probleem nog niet opgelost.

„Natuurlijk niet. Maar het is wél iets, dat we onmiddellijk kunnen en moeten doen. Op langere termijn is het opvoeren van de landbouwproductie en het toepassen van geboortenbeperking de enige oplossing.”

zeden-delicten

Zeden-delinquenten vervallen slechts zelden in herhaling nadat ze een keer door de rechter veroordeeld zijn. Het percentage dat wel recidiveert, ligt in de buurt van de twaalf procent. In het algemeen zijn zeden-delinquenten veel minder gevaarlijk dan vaak aangenomen wordt. Dit is een van de bevindingen van de criminoloog J. A. Nijboer, die een onderzoek heeft verricht naar voorspelbaarheid van recidive, en op dit onderzoek promoveerde tot doctor in de Sociale wetenschappen aan de Groningse universiteit.

... Bij de zeden-delinquenten bleek dat de kans op herhaling afneemt, als iemand na zijn veroordeling weer bij zijn oude werkgever terecht kan.

Volkscrant, 28 febr.

roethof

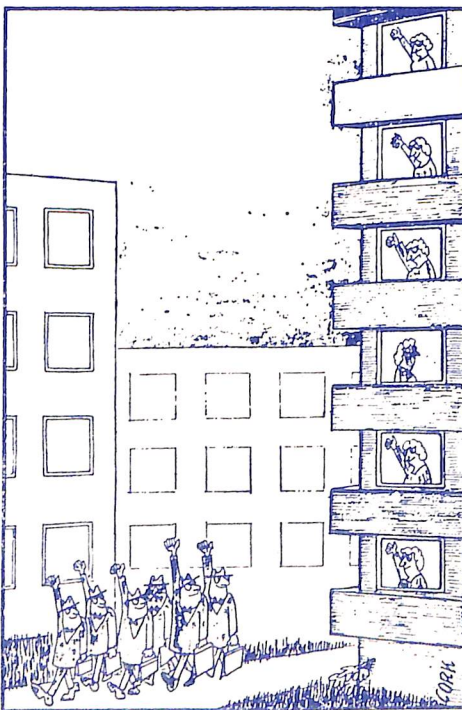
Dr. Hein Roethof, jarenlang HB-lid, nu justitie-specialist van de PvdA in de Tweede Kamer, komt de laatste weken veel in het nieuws. In het Parool lezen we: „Notarissen en kamers van Koophandel hebben de laatste tijd enkele malen van zakenlieden het verzoek gekregen verklaringen af te geven of handtekeningen te legaliseren, waaruit blijkt dat betrokkene géén jood is. Het PvdA-Tweede Kamerlid Roethof heeft hierover schriftelijke vragen gesteld aan de ministers Van Agt en Van der Stoep. De secretaris van het hoofdbestuur van de Notariële Broederschap heeft medegedeeld dat het bestuur er fel op tegen is dat notarissen dat soort verzoeken inwilligen en iedereen zal adviseren zich hiervan te onthouden omdat het in strijd is met de eer en waardigheid van het notarisambt...

Roethof heeft de ministers gevraagd of deze weten welke landen dit soort notariële verklaringen eisen. Tenslotte wil Roethof weten, of de ministers stappen kunnen en willen nemen om het afgeven van verklaringen van niet-jood zijn te beletten.

zijwijzer

Informatie over het Jaar van de Vrouw verschijnt in een onafhankelijk maandblad, waarvan het eerste nummer zojuist is verschenen. De eerste 4 maanden wordt het blad betaald uit de pot van het Nationale Comité, daarna hoopt men zoveel abonnees te hebben dat men door kan gaan zonder subsidie. Het Redactieadres is Nieuwendammerdijk 315, Amsterdam-Noord. Losse nummers kosten f 1,—.

Het blad geeft veel informatie over radio-televisie programma's, boeken-brochures, cursussen etc.

kindertijdschriften

Tientallen miljoenen kinder- en jeugdtijdschriften vinden jaarlijks hun weg naar jongeren in Nederland. Wat staat er eigenlijk in die bladen als Bobo, Donald Duck, Tina, Pep en Sjors?

Het maandblad Gezin en Samenleving wijdde er een voortreffelijk thema-nummer aan. Men komt tot de conclusie dat er heel weinig goede kindertijdschriften zijn. Humor, goede illustraties en reële informatie ontbreken. Er bestaat in Nederland geen echt algemeen, neutraal tijdschrift voor kinderen van de lagere schoolleeftijd.

Wie meer over dit onderwerp wil weten, kan het thema-nummer bestellen door overmaking van f 3,50 (f 6,60 voor 2 ex., f 29,50 voor 10 ex.) op postgiro 387100 t.n.v. Gezin en Samenleving, den Haag. Een abonnement op dit uitstekende maandblad, dat temidden van de commerciële Viva's en Margrieten nauwelijks de kop boven water kan houden, kost f 23,— per jaar. Opgaven bij Semper Avanti, Postbus 9725, Den Haag. Telefoon; 070-649944.

chaos in vietnam

In het februari-nummer van Amnesty „Wordt Vervolg” een uitvoerig artikel over de voortdurende chaos in Vietnam, met schrikbarende feiten en cijfers.

„In de gevangenen van Thieu bevinden zich volgens betrouwbare gegevens nog steeds zo'n 220.000 mensen, die om politieke redenen worden vastgehouden, vaak onder onmenselijke omstandigheden. Het gezinsleven is totaal ontwricht, duizenden weeskinderen hebben geen onderkomen, twee procent van de bevolking lijdt aan open long-tbc die tot hersenvliesontsteking kan leiden, 500.000 ares land zijn onbebouwbaar... De vluchtelingen die op het platteland geen middelen van bestaan meer konden hebben, gingen in grote getale naar Saigon, een stad die gebouwd werd voor maximaal 500.000 mensen, maar die nu 1 miljoen inwoners telt. Tachtig procent daarvan is in de laatste vijftien jaar gekomen. De inflatie in Zuid-Vietnam bedraagt 100 pct. Al deze feiten geven eens te meer aan, dat er op korte termijn iets moet gebeuren, wil het land niet in een nog diepere afgrond geraken.”

Humanist

30-7

Tweewekelijkse uitgave van het
Humanistisch Verbond
Postbus 114, Utrecht
Tel. 030 - 31 81 45
1 april 1975

● nederland is vol - h. hoestra over bevolkingspolitiek

● is er een reden van bestaan ?

Het Humanistisch Verbond

heeft een vacature voor de functie van

experimenteel opbouwwerker (FII)

in het Waterweggebied

- Taak:** Samenlevingsopbouw (motivering van achterland en begeleiding vrijwilligers samen met anderen) vanuit een humanistische levensovertuiging.
- Vereisten:** Humanistische overtuiging en (bereidheid tot) lidmaatschap Humanistisch Verbond, (bereidheid tot behalen van) Diploma Humanistisch Opleidings Instituut. Opleidingsniveau: Hogere beroepsopleiding. Woonplaats: Rotterdam of omgeving.
- Kwaliteiten:** Vermogen tot samenwerking met besturen en andere stromingen. Ervaring en/of bekwaamheid in beleidsvoering en presentatie bij voorkeur op het gebied van samenlevingsopbouw. Bekwaamheid in het begeleiden van vrijwilligers. Organisatie-vermogen.
- Sollicitaties:** Te richten aan directeur Humanistisch Verbond, Postbus 114, Utrecht. Bereidheid tot eventueel psychologisch onderzoek. Salaris naar bekwaamheid, ervaring en opleiding.

hoofdbestuur

Driebergen, 20 februari.

Ditmaal slechts een kort bericht, want de schrijver is aan het verhuizen. Het blijft echter Driebergen, en voor wie wil bellen: het telefoonnummer blijft ook hetzelfde, 03438 - 6666. "Mooi nummer" zeggen de mensen opvallend vaak als ik ze die vier zessen opgeef.

Er was wel een stemming van tevredenheid over het symposion van 8 en 9 februari over de overlevingsproblematiek: goed bezette zaal, goede (en bekende) inleiders, aanwezigheid pers niet overweldigend maar toch ook niet niks. Over de inhoud hebben we niet meer gesproken. Maar ik hou mijn hart vast bij alle gemak waarmee de mens zoals die tot nu toe is waargenomen, wordt omgetoverd tot een wezen dat zijn overwegingen (die van de economische mens) vergaand zou hebben ingeruild voor die van de louter sociale mens.

Ik doe het hier op eigen gelegenheid: waarschuwen tegen sprookjes als het „samen delen“ van het overgebleven werk, en – nog mooier sprookje – van 50 jaar vrijwillig gekozen werk op basis van een gegarandeerd inkomen, na 10 jaar arbeidsdienst.

In 1976 zal de contributie weer omhoog moeten; moet er dan nu al een beslissing komen of later in de Verbandsraad?

Enkele TV-uitzendingen ondervonden nog al wat kritiek. De hand zal weer eens diep in eigen boezem gaan, (een van onze nederlandse uitdrukkingen) aldus is toegezegd.

Driebergen, 8 maart: De vergadering van 28 februari heb ik maar voor de helft meegemaakt. Er waren nog al wat leden afwezig en gasten waren er ook niet. Wel was aanwezig de heer C. Uitenbogaard, voor periodiek contact met de Dienst geestelijke verzorging in de Inrichtingen van justitie.

Wat het congres betreft: op zaterdagavond komt een toneelgroep iets heel moderns met ons doen. Op de zondagochtend komt inbeginsel „Overleving“

aan de orde. Nadere bijzonderheden volgen nog.

Er waren nog al wat benoemingen en procedures aan de orde. Dr. M. F. Fresco uit Leiden is toetreden tot de taakgroep Wetenschappelijk Werk. Met Humanitas en De Vrije Gedachte, en voorts met de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden (HSHB) moet nader besproken worden wie voorzitter zal worden van de laatstgenoemde Stichting. De heren Fiege, Rood en Spigt vormen onze delegatie. Verder kwam er een reglement aan de orde voor de commissie Personeelsaangelegenheden. Het werd in eerste ronde besproken en gaat nu verder uitgewerkt worden. Aan de voorzitter van de desbetreffende Kamercommissie werd nog eens een brief gezonden over Abortus provocatus. We raken daar maar niet over uitgepraat!

De grotere – meer tijdvergende – onderwerpen waren: een preadvies over druggebruik, en de Dienst bij Justitie. Over het preadvies werd een aantal opmerkingen gemaakt die verwerkt kunnen worden voor een behandeling in tweede ronde. Het is geen eenvoudig onderwerp. De dienst bij Justitie, aldus deelt Uitenbogaard mee, krijgt toch nog even meer personeelsarmslag dan eerder was voorzien. Maar het blijft moeilijk de posten goed te bezetten. Er kunnen nu twee functionarissen bijgeplaatst worden, en er komt subsidie voor een derde. Niet onbevredigend, zo'n uitbreiding. Maar de dienst zat dan ook goed klem. En als de normen van normale bezetting van raadsleden aangelegd gaan worden – dat moet toch op een keer – dan zit de dienst nóg klem. Maar er is nu in elk geval wat lucht. De achterstelling in rang van de humanistische geestelijke verzorging is echter nog niet weggewerkt.

Driebergen, 16 maart

De vergadering van 14 maart was slecht bezet. We moeten ditmaal beginnen met

een treurig, maar niet onverwacht, bericht: het overlijden van Mevrouw Annie Treurniet, lange tijd een heel actief lid van het Verbond en eens de spil van het vrijwilligerswerk in ziekenhuizen. Het echtpaar wist, en de heer Treurniet weet, van ons medeleven.

Eindelijk eens een gunstig financieel bericht. De rekening van 1974 vertoont een overschot: door zuinig beheer en doordat bepaalde uitgaven niet zijn gedaan wegens late vervulling van vacatures. Maar het personeel liep nog achter wat betreft inflatievergoeding. Die kan nu worden uitbetaald, en er kan ook voorzien worden in het tekort dat voor 1975 te verwachten is.

De taakgroep Wetenschappelijk werk heeft na lange tijd weer een medewerker. Mevrouw Mr. Lommen gaat dit op honorariumbasis en met een beperkte werktijd per week doen.

Allerlei stukken van het jaarverslag passeerden de revue en werden goedgekeurd. Voorts bleken er enkele amendementen te zijn binnengekomen, geen van alle zo erg aantrekkelijk voor het hoofdbestuur. Zo wil Rotterdam ons in Utrecht weer op 60 pct van de contributieopbrengst zetten, in plaats van de 70 pct. waar we om vragen, waarop begroot is en waarbij er al 60.000 gulden tekort te dekken viel.

Met de hoofdredacteur, de heer Zoetebier, werd periodieke bespreking gehouden over de Dienst bij Defensie. Het Vormingscentrum van die Dienst (Coornherthuis te Driebergen) begon een financieel blok aan het been te worden, maar er lijkt een betere subsidiemogelijkheid in het verschiet te liggen. De uitbreiding van de Dienst blijft echter een onbeslist punt, hoewel hard nodig.

Wat ledental betreft – aldus een nota van de directeur – blijven we sedert enkele maanden zo ongeveer op peil. Maar de vergrijzing gaat door, doordat vooral wat jongere mensen vaak zo kort lid blijven. Er moet een gericht onderzoek komen op bijvoorbeeld honderd van deze snelle doorstromers.

De vergaderingen in april zijn op 4, 11 en 18 van die maand.

is er een reden van bestaan?

door Jac. G. Robbers

Wij zouden ons eens moeten afvragen welke onvervangbare verliezen wij tot nu toe geleden hebben. In deze zesde oorlogswinter is onze situatie tenslotte niet de ergste die denkbaar is. Wie nog leeft heeft reden voor hoop. Gezondheid, familie, geluk, vakkennis, vermogen, positie — dit alles zijn dingen die weer bereikt of hersteld kunnen worden. Wat wij doorgemaakt hebben kan ons in de toekomst nog van nut zijn. „Was mich nicht umbringt, macht mich stärker” zei Nietzsche. (Wat mij niet vermoordt maakt mij sterker).

De toekomst lijkt hopeloos. Hoe klein de kans op overleving voor ons allemaal is, kunnen wij stuk voor stuk wel zowat uitrekenen. Wat mij betreft, ik denk dat ik ongeveer een kans op twintig heb. Toch ben ik niet van plan de hoop op te geven. Je kunt nooit weten wat de toekomst brengt, misschien al binnen een uur. Wie weet beter dan wij dat kansen plotseling kunnen keren, al is het maar voor één van ons?

Als wij denken aan de vreugde die wij vroeger beleefd hebben dan heb ik het gevoel dat deze duisternis verlicht wordt en het verleden weer terug komt. „Was Du erlebt, kann keine Macht der Welt Dir rauben” heeft iemand eens gezegd (Wat je beleefd hebt kan geen macht ter wereld je ontnemen.)

Als wij denken aan alles wat wij meegeemaakt en gedaan hebben, de dingen die ons bezig hielden en alles wat wij geleden hebben, dan is dit niet allemaal verloren al is het voorbij; wij hebben het beleefd. Geweest zijn is ook een soort zijn, en misschien wel de zekerste soort. Het leven blijft altijd zin hebben, onder welke omstandigheden dan ook, met het lijden en overlijden, met ontberingen en dood. Wij mogen de moed niet laten zinken in de overtuiging dat ons hopeloos zwoegen geen afbreuk mag doen aan onze waardigheid en de zin van deze worsteling. Iemand kijkt op naar een ieder van ons — een vriend, een vrouw, een levende of een dode, of een God — en hij verwacht niet door ons teleurgesteld te worden. Hij hoopt dat wij niet ellendig zijn en weten hoe te sterven.

Ook het offer heeft een betekenis voor ons en voor een ieder afzonderlijk. Een dergelijk offer zou zinloos lijken in het gewone leven, de wereld van materieel succes. Maar in werkelijkheid is ons offer niet voor niets.

Gelovigen onder ons zullen dit zonder meer begrijpen. Eén van mijn kameraden probeerde een afspraak te maken met de Hemel. Hij was bereid te lijden en te sterven als zijn geliefde gered zou worden van een moeilijk einde. Voor deze man had het lijden en het sterven

zin: het was een groot offer. Hij wilde niet voor niets lijden en sterven. Niemand van ons wil dat.

Deze toespraak werd zo ongeveer door de psychiater Viktor E. Frankl in één van de vier concentratiekampen gehouden die hij overleefd heeft, op de dag dat 2500 man niets te eten kregen omdat een gevangene een paar pond aardappelen gestolen had. Hij beschrijft dit in zijn boek „Man's Search for Meaning” (Het zoeken van de mens naar een reden van bestaan.).

Dr. Frankl is nu professor in Psychiatrie en Neurologie en zijn theorie noemt hij Logotherapie, ook wel „de derde Weense School van Psychotherapie” genoemd. Zijn voorgangers waren Freud en Adler. In vergelijking met de Psycho-analyse is Logotherapie meer op de toekomst gericht, d.w.z. op taken en bestemmingen die door de patiënt in de toekomst vervuld kunnen worden.

Logotherapie bevordert de wil tot zinvol leven in tegenstelling tot de wil om plezier te hebben (Freud) of de wil tot macht (Adler). Zeventig procent van bijna 8000 studenten hebben bij een onderzoek geantwoord dat hun hoofddoel was om een reden van bestaan te vinden. Zestien procent wilden vooral veel geld verdienen. Dit onderzoek werd door sociologen van Johns Hopkins University gehouden in opdracht van het National Institute of Mental Health. Het zoeken van de mens naar een reden van bestaan en naar waarden, zal natuurlijk eerder een innerlijke spanning dan een innerlijk evenwicht opwekken. Maar deze spanning is nu juist een onontbeerlijke voorwaarde voor geestelijke gezondheid. Zelfs de moeilijkste omstandigheden kunnen overwonnen worden als men weet dat er een reden voor is. Zoals Nietzsche zei: Hij die een „waarom” heeft om voor te leven, kan bijna elk „hoe” verdragen.

Deze spanning tussen hetgeen men reeds bereikt heeft en wat men nog bereiken wil is wat Keyserling reeds in zijn boek „Schöpferische Erkenntnis” bedoelde met: „Diskrepanz zwischen Bild und Wirklichkeit erzeugt eine Spannung, die auf die Dauer viel fruchtbarer wirkt, als prästabilierte Harmonie” (De tweestrijd tussen mensbeeld en werkelijkheid veroorzaakt een spanning, die op de duur veel vruchtbaarder werkt dan evenwichtige harmonie.)

Volgens Dr. Frankl moeten wij dan ook niet schromen de mens op te wekken zijn in aanleg aanwezig vermogen te ontplooien en waar te maken. Hij acht het een gevaarlijke dwaling om te menen dat de mens in de eerste plaats evenwichtig moet zijn. Wat hij nodig heeft, is te streven en te worstelen om een of ander doel te bereiken dat hem waardig is. De mens is de smid van zijn geluk, zoals Goethe zei.

De reden van bestaan verschilt van mens tot mens, van dag tot dag en van uur tot uur.

Er is geen abstracte reden van bestaan. Een ieder heeft zijn eigen persoonlijke roeping of missie in dit leven. Daar moet men de reden van bestaan zoeken en niet in de mens of in zijn psyche alsof het een gesloten systeem zou

zijn. Zo kan ook het werkelijke doel van het menselijk bestaan niet in zogenaamde zelf-ontplooiing of zelf-actualisering gevonden worden. Dit kan niet bereikt worden als het tot een doel op zichzelf gemaakt wordt maar kan slechts als hulpmiddel optreden.

Het is vreemd dat Maslow, de vader van de zelf-actualisering, in zijn boek „Motivatie en persoonlijkheid” Dr. Frankl alleen noemt als één van de schrijvers met moderne psychologische opvattingen. Hij noemt „Man's Search for Meaning” wel in de bibliografie maar neemt geen stelling.

Ook plezier moet een neven-verschijnsel blijven en geen doel op zichzelf. Dr. Frankl geeft daar een voorbeeld van: het onvermogen van een jonge vrouw een orgasme te ervaren omdat ze haar aandacht op zichzelf richt in plaats van op haar partner. Iedereen kent dit verschijnsel. Als men iets zo graag wil dan lukt het meestal niet. Dr. Frankl noemt dit een „voorgevoel van ongerustheid” (anticipatory anxiety). Deze angst veroorzaakt precies dat waar de patiënt bang voor is. „Surtout pas trop de zèle” zou Talleyrand gezegd hebben (vooral niet te ijverig zijn).

Als men tevens iets niet wil dat daarom juist wel gebeurt, spreekt Dr. Frankl van „Paradoxal intention” (paradoxe bedoeling). Een man heeft last van zweten en wordt genezen door het juist te willen. Een boekhouder lijdt aan schrijfkrimp en krijgt het advies om te proberen slordig te krabbelen in plaats van netjes en leesbaar te schrijven, maar dat lukt niet. Een ernstig geval van stotteren wordt genezen door te proberen te stotteren om medelijden te kweken.

De mens beslist uiteindelijk zelf. Hij bestaat niet alleen, hij beslist altijd wat zijn bestaan zal zijn, wat hij het volgende ogenblik zal gaan doen. Hij is vrij om van mening te veranderen. De individuele persoonlijkheid is dan ook in wezen onberekenbaar. De basis voor welke voorspellingen dan ook zouden de biologische, psychologische en sociologische omstandigheden vormen. Maar om te verkondigen dat de mens niets anders is dan het gevolg van deze omstandigheden of van erfelijkheid en milieu, maakt de mens tot een robot. Dit neurotische fatalisme verloochent dat de mens vrij is. Zeker, zegt Dr. Frankl, de mens is begrensd en zijn vrijheid is beperkt. Hij is gebonden aan omstandigheden. Maar hij heeft de vrijheid om aan deze omstandigheden het hoofd te bieden. De mens kan een onverwacht grote weerstand bieden en de ergste omstandigheden die denkbaar zijn trotseren of moedig tegemoet treden. Hij heeft het vermogen om boven deze omstandigheden uit te groeien.

Sinds het begin van deze eeuw probeert de psychiatrie het menselijk verstand te verklaren als een mechanisme en als gevolg daarvan de geneeskunst van geestesziekte alleen als een techniek. Ik geloof, zegt Dr. Frankl, dat deze droom uitgedroomd is. Wat nu aan de horizon begint te verschijnen zijn schetsen van een menselijke psychiatrie. Menselijke mogelijkheden gaan beslissen en niet de omstandigheden.

rectificatie

In de Humanist van 1 maart stond bij kandidaat voor het hoofdbestuur, ir. Schwarz, als functie vermeld „voorzitter van de hogeschoolraad”.

Dit moet zijn „lid college van bestuur technische hogeschool”.

nederland is vol

Ik wil het hier hebben over de nederlandse aspecten van het bevolkingsvraagstuk en de bevolkingspolitiek in Nederland. Wat betreft de internationale zaken beperk ik mij tot punten die Nederland raken, zoals de immigratie en emigratie.

Er is een bijzonder klemmend wereldbevolkingsvraagstuk; bij het huidige groeitempo van de wereldbevolking treedt iedere dertig à veertig jaar een verdubbeling van het aantal mensen op. Hoewel er landen zijn die er niet ten onrechte op wijzen dat bij hen bevolkingsdichtheid en -toeneming (nog) niet alarmeerd zijn, wordt gemiddeld genomen in de wereld toch wel ingezien dat er een bevolkingspolitiek moet komen, gericht op stabilisering. Wat dit betreft worden de resultaten van de wereldbevolkingsconferentie in Boekarest (aug. 1974) wel eens te pessimistisch bekeken.

Als we deze bevolkingspolitiek in Nederland wel gaan voeren, zal dat een zeker psychologisch effect hebben op het denken bij regeringen van andere dichtbevolkte (ontwikkelings)landen en hierin ligt een bijdrage van ons aan de oplossing van het wereldbevolkingsvraagstuk. Een kind dat geboren wordt in een rijk land als Nederland gaat de wereld veel meer aan grondstoffen, energie en zelfs voedsel kosten dan een kind uit een arm land. Dat is een belangrijk argument om in de rijke landen een op afnemend van het geboortecijfer gerichte bevolkingspolitiek te voeren. En het is duidelijk dat het voor de wereld gunstig zou zijn als na het bereiken van het stabilisatiepunt in rijke landen, het inwonertal daar zou gaan dalen.

Voor het bevolkingsvraagstuk in Nederland en in de wereld geldt ook nog dit: we moeten ons bewust zijn van het feit dat bevolkingsproblemen niet los gezien kunnen worden van veel andere aspecten van het ecologie-vraagstuk. Als de bevolking zich niet stabiliseert wordt de oplossing van al die andere problemen (vervuiling, uitputting van de hulpbronnen) bovendien steeds moeilijker en ten slotte onmogelijk.

De situatie in Nederland

Als we over nederlandse bevolkingspoli-

tiek willen gaan praten zullen we eerst iets moeten zeggen over de situatie zoals die nu is. Nederland heeft lang een hoog geboortecijfer gehad. Het resultaat is dat Nederland op 1 of 2 na het dichtst bevolkte land ter wereld is. Van de ontwikkelde rijke landen is nederland verreweg het dichtst bevolkt.

Ons hoge inwonertal heeft een benauwend effect. Vooral voor de ruimtelijke problemen van Nederland zijn bevolkingsdichtheid en -toeneming duidelijk hoofdoorzaken. Het geboortecijfer daalt de laatste jaren wel. Sinds 1946 is het geboortecijfer vrij constant en hoog geweest, tussen 230.000 en 250.000 geboorten per jaar. In 1969 was er voor het laatst een zeer hoog aantal geboorten van bijna 250.000. Sindsdien is een daling door gaan zetten. In 1973 waren er voor het eerst sinds 1946 minder dan 200.000 geboorten en in 1974 werden minder dan 190.000 kinderen geboren. Als de geboortecijfers niet verder dalen gaat Nederland op weg naar een stabilisering van de bevolking — een enorm lange „remweg” tegemoet, met het weinig opwekkende vooruitzicht van een nog gedurende tientallen jaren stijgend inwonertal, omdat nog lange tijd de geboortecijfers boven de sterftecijfers zouden blijven liggen (in 1973: plm. 60.000).

Waar komt de lange „remweg” vandaan? De oorzaak moeten we zoeken in de samenstelling van de nederlandse bevolking: er zijn in Nederland door het langdurig zeer hoog blijven van het geboortecijfer in het verleden, naar verhouding erg veel jongeren. Zoveel, dat ook al blijven de gezinnen in de toekomst klein, er toch door het grote aantal gezinnen, een grote kans is op een hoog totaal geboortecijfer. Nu hangt deze kans erg af van de som van de individuele beslissingen van mensen omtrent de gewenste kindertallen, en de ter beschikking staande middelen om op betrouwbare wijze het kindertal zelf te bepalen.

Wat weten we van deze factoren, die belangrijk zijn om iets te kunnen zeggen over de toekomstige ontwikkeling van het geboortecijfer?

a. Kennis over, en het gebruik van

voorbehoedmiddelen en andere maatregelen ter voorkoming van zwangerschap.

Vaak wordt beweerd dat het met de kennis van voorbehoedmiddelen enz. nog droevig gesteld is in Nederland. Er is inderdaad nog wel het een en ander te verbeteren, maar er is alle aanleiding om er van uit te gaan dat men in Nederland gemiddeld genomen vrij goed weet hoe zwangerschap te voorkomen. Er is een toeneming van het seksueel verkeer, vooral bij jongeren, en het aantal „ongelukjes” neemt af. We zien dit onder andere aan het sterk gedaalde aanbod van adoptiekinderen: die zijn in Nederland al haast niet meer „te krijgen”. Wanneer er wel een ongewenste zwangerschap optreedt bestaat in Nederland in feite voor velen de mogelijkheid om tot abortus over te gaan. We zien dat het aantal abortussen minder hoog is opgelopen dan verwacht werd. Onderzoek van sociologen heeft uitgewezen dat er nog steeds een verbetering van de kennis en het gebruik van voorbehoedmiddelen in Nederland gaande is, en ook voor de naaste toekomst verwacht mag worden.

b. Bewustwording ten aanzien van bevolkingsproblematiek.

Er is al sinds een aantal jaren veel publiciteit geweest over de overbevolking van de wereld en van Nederland. Ook gezien de grote belangstelling van veel Nederlanders voor milieuvraagstukken in het algemeen, valt eigenlijk te verwachten dat een groot, en toenemend percentage van de bevolking zich van de overbevolking bewust is. Daar is, door het NIPO, periodiek onderzoek overgedaan, en de cijfers wijzen inderdaad uit dat de Nederlander zich van de overbevolking doorgaans zeer goed bewust is: In 1966 vond 57 pct. van de bevolking Nederland overbevolkt, in 1971 was dit percentage opgelopen tot 70 pct. In 1971 reeds vond 77 pct. dat er iets tegen overbevolking gedaan moet worden. (Cijfers: NIPO).

c. Welke gezinsgrootte wenst men?

Ook hier zien we een ontwikkeling die in overeenstemming is met wat we redelijkerwijs zouden verwachten. In ieder geval is het zo, dat met de grotere bewustwording van het bevolkingsprobleem, een toenemende voorkeur voor het kleinere gezin samengaat. (zie statistiek NIPO-onderzoek).

Ten aanzien van deze punten — en speciaal het laatste — moet nog worden opgemerkt dat er alleen die facetten uit zijn gelicht die rechtstreeks met de bevolkingssituatie te maken hebben. Zo zal de beslissing om het kindertal te beperken berusten op een soms vrij ingewikkeld complex van bewuste en (half) onbewuste motieven. Zo moet men zich niet voorstellen dat de mensen uitsluitend om de overbevolking te helpen teengaan hun kindertal beperken. Wel heb ik sterk de indruk dat deze overweging zeker als bijkomend motief meespeelt. Overigens is de motivering om kinderen te krijgen een zeer ingewikkel-

Ideale gezinsgrootte: resultaat van NIPO-onderzoekingen waarbij periodiek de vraag gesteld werd: „Wat vindt U de ideale gezinsgrootte?”

	1960	1965	1971	1972	1973
Geen kinderen	2	3	6	5	4
Eén kind	2	2	6	4	3
Twee kinderen	31	30	44	51	58
Drie kinderen	22	30	26	21	22
Vier kinderen	23	17	10	10	8
Vijf kinderen en meer	13	9	4	4	3

de zaak. Men heeft er nog geen compleet beeld van, al is een zeer groot aantal factoren genoemd door psychologen. Op deze zaken is nadrukkelijk en uitvoerig gewezen in de discussienota over het bevolkingsvraagstuk. Overigens ben ik van mening dat een volledig uitdiepen van deze motiveringen omtrent het kinderen krijgen, een zeer moeilijke zaak is, o.a. omdat die motieven met het veranderende levenspatroon in onze samenleving aan voortdurende verandering onderhevig zullen zijn.

Belangrijk is in ieder geval dat de sociale druk om een groot gezin te stichten in Nederland vrijwel geheel is weggefallen. Belangrijk was vroeger hierin de rol van b.v. de kerken. Het aandringen op grote gezinnen door hogere kerkelijke autoriteiten, pastoors, en predikanten komt nu nauwelijks meer over en wordt nog minder door de mensen geaccepteerd.

Er voltrekt zich een mentaliteitsverandering waarin niet allen het grote gezin, maar het gezin als zodanig ter discussie komt te staan. Ook de sociale pressie om een gezin te stichten, kinderen te krijgen, begint weg te vallen. De beslissing om geen kinderen te willen hebben wordt al door een vrij groot aantal jongere mensen genomen: de indruk bestaat dat het om ongeveer 10 pct. van de (echt)paren gaat.

Een sterke aanwijzing hiervoor is dat er een toenemend aantal sterilisaties wordt gevraagd door jongere mannen zonder kinderen.

Er zijn ook ongeveer 10 pct. onvrijwillig kinderlozen: mensen die door b.v. onvruchtbaarheid geen kinderen kunnen krijgen, hoewel ze dat wel willen. Deze laatste categorie heeft het soms erg moeilijk, mensen lijden eronder. Het is duidelijk dat dit voor een deel komt omdat de samenleving kinderloosheid lang als beklagenswaardig, zielig, heeft beschouwd. Daarom zal ook dit probleem zeker verzacht worden: als de samenleving vrijwillige kinderloosheid gaat accepteren, zal de onvrijwillige kinderloosheid minder beklagenswaardig worden, en ook door de betrokkenen beter geaccepteerd worden.

Samenvattend kunnen we zeggen dat er in Nederland een flinke daling van het geboortecijfer heeft plaats gehad bij een toenemende bewustheid van het overbevolkingsprobleem. Toch is het geboortecijfer nog duidelijk aan de hoge kant. Het inwonertal stijgt nog flink. Een daling van het inwonertal zou pas op redelijke termijn in zicht komen als de daling van het jaarlijks geboortecijfer doorzet.

Te verwachten ontwikkelingen

In het voorgaande is gesteld dat het gedaalde geboortecijfer in Nederland in verband gebracht kan worden met mentaliteitsveranderingen en ontwikkelingen

in de opinievorming t.a.v. gezinsgrootte en bevolkingsvraagstuk. Deze ontwikkelingen moet men ook in groter verband zien: in de nederlandse samenleving voltrekken zich meer van deze veranderingen, die als emancipatiebewegingen en zelfs als bevrijdingsprocessen beschouwd kunnen worden. De mens op zoek naar nieuwe waarden en levenspatronen heeft veel meer ruimte om zich heen dan vroeger, en in die ruimte zijn meer keuzemogelijkheden.

Hoe zal zich een en ander wat betreft de bevolkingscijfers ontwikkelen? Een gematigd optimisme is m.i. op zijn plaats als we ontwikkelingen zien als:

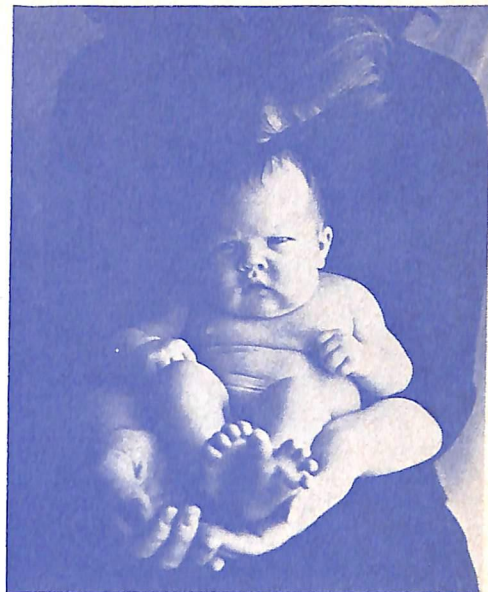
- grotere beslissingsvaardigheid van het individu
- bewustwording van grenzen, mondiaal en landelijk, op allerlei gebied. Dit geldt ook t.a.v. de ruimtelijke knelsituatie van Nederland, als aspect van milieubewustheid
- een positieve waardering van levensstijlen waarin o.a. het traditionele levenspatroon doorbroken wordt. Vrij algemeen is men van oordeel dat geen belemmeringen in de weg moeten worden gelegd aan hen die deze mogelijkheden willen verkennen, zoals vrijwillige kinderloosheid.
- een vrijwel geheel wegvallen van de positieve waardering door de samenleving van het grote gezin

Van al deze ontwikkelingen kunnen we niet verwachten dat ze zomaar tot stilstand komen. Mogelijk tekenen zich nieuwe tendenzen af: zo zou men kunnen verwachten dat als eerst de „noodzaak” om een gezin met kinderen ter discussie wordt gesteld, ook hetzelfde gaat gebeuren t.a.v. het gehuwd zijn.

Nederlandse bevolkingspolitiek

Van bevolkingspolitiek spreken we wanneer de overheid bewust dingen gaat doen of nalaten met het doel invloed uit te oefenen op bevolkingsomvang en/of-groei. In Nederland moet bevolkingspolitiek uiteraard gericht zijn op een afnemende van de groei. Stabilisering is nog tamelijk ver van ons af, hoe ver weten we niet; dit hangt mede af van het succes van een bevolkingspolitiek. Gezien de ontwikkelingen die we in het voorgaande hebben aangeduid, mogen we de kansen op succes van een nederlandse bevolkingspolitiek vrij hoog achten. Het eerste doel zal moeten zijn het bereiken van een stationaire bevolking, daarna kan ons inwonertal geleidelijk teruglopen tot een aantal dat eerst gelijk is aan, en vervolgens kleiner dan, ons huidige aantal van ruim 13½ miljoen.

Het begrip bevolkingspolitiek dient ruim te worden opgevat, en zeker niet automatisch geassocieerd te worden met een forse aanpak in de vorm van dwangmaatregelen, en economische sancties te-

gen diegenen die meer dan een bepaald aantal kinderen op de wereld, en speciaal in Nederland, zetten. Bevolkingspolitiek begint met de erkenning dat het probleem er is. Over dit punt is in Nederland een (politieke) strijd gevoerd. De beslissing om een Staatscommissie Bevolkingsvraagstuk („Commissie Muntendam”) in te stellen was het resultaat van een politiek touwtrekken, maar betekende in ieder geval het begin van een nederlandse bevolkingspolitiek. Sindsdien is er meer gebeurd. De Nederlandse regering moest op de VN-conferentie te Boekarest uiteraard een visie geven op de situatie in het eigen land. Dit gebeurde op voortreffelijke wijze bij monde van Minister Pronk (ook Prof. Muntendam was lid van de nederlandse delegatie). Gelukkig een duidelijke stellingname: Nederland is vol, en de regering acht stabilisering van het inwonertal gewenst. Integratie van de bevolkingspolitiek in het gehele beleid is het doel van de regering. Ook onze minister-president heeft in diezelfde periode duidelijk en in het openbaar (voor de TV) te kennen gegeven dat er langzamerhand wel genoeg Nederlanders zijn. Al wordt er bij dit soort gelegenheden niet bijgezegd hoe precies de bevolkingspolitiek zal zijn, de wil is er, de regering is duidelijk op dit punt, en dit feit alleen al kan men rustig als een stukje bevolkingspolitiek betitelen.

Twee dingen zijn erg belangrijk: de regering moet heel duidelijk maken dat het menens is met de bevolkingspolitiek. Dit is geen pleidooi voor straffe maatregelen, maar, en dat is het tweede punt, voor het konsekwent invoeren van de gedachtegang van de bevolkingspolitiek in het geheel, gebaseerd op het inzicht dat bevolkingspolitiek raakt aan heel veel kanten van onze maatschappij, en dus van het regeringsbeleid.

Belangrijk is het inspelen op maatschappelijke verschuivingen zoals het ontstaan van kleinere gezinnen, vrijwillige kinderloosheid, nieuwe vormen van samenleven van mensen in kleinere en grotere groepen, het naar verhouding wat talrijker worden van de groepen oudere mensen, enz. Hierbij wordt gedacht aan manieren van huizen bouwen en huizen groeperen (wijkenrichting) die bijdragen kunnen leveren aan de ontplooiing van deze groepen in de dan wat kinderarmere maatschappij. Contacten moeten wor-

den bevorderd door activiteiten in gezamenlijk te gebruiken ruimten (in de werk, hobby en recreatiesfeer) te bevorderen. Hetzelfde geldt voor de ruimte buitenshuis, die veilig moet zijn (geen auto's), en geschikt om er iets mee te doen, niet alleen om er naar te kijken.

Vanzelfsprekend is in dit kader de emancipatie van de vrouw heel belangrijk. Alle maatregelen die genomen kunnen worden om de emancipatie van de vrouw te bevorderen (— waar we om andere redenen toch al erg voor zijn —) verdienen ook uit het perspectief van bevolkingspolitiek warme ondersteuning. We wijzen er met nadruk op dat de emancipatie van de vrouw niet goed mogelijk is zonder emancipatie van de man. Als we mogelijkheden voor parttime werk voor vrouwen willen verruimen, dan ook voor mannen. Velen zullen deze mogelijkheid om werk in gezin, huishouding, en sociale activiteiten beter tussen man en vrouw te verdelen graag aangrijpen.

De directere bevolkingspolitiek is natuurlijk ook een groot terrein van activiteit. De Commissie Muntendam pleit terecht voor meer voorlichting en onderwijs. Reeds in de hogere klassen van de lagere school kan hiermee een begin worden gemaakt; het is niet zo moeilijk om aan kinderen uit te leggen dat er op zeker moment genoeg (of te veel) mensen komen. Aan goede voorlichting buiten schoolverband is ook veel behoefte. Het waarom van een bevolkingspolitiek is voor de meeste mensen een acceptabel gegeven, en een interessant onderwerp. De betrokkenheid is al in vrij ruime mate aanwezig. Een goede basis voor een goede nederlandse bevolkingspolitiek. Die politiek zal ook heel concreet moeten zeggen waar het op staat, en duidelijk moeten maken dat een redelijk snelle stabilisering van de bevolking alleen mogelijk is als de meeste gezinnen niet meer dan twee kinderen hebben.

Regeringspolitiek op vrijwel elk terrein heeft parallellen in de activiteiten van particuliere organisaties. Een activiteit die al geweest is, was de voortreffelijke advertentieserie van de Stichting Ideële Reclame, „Veel te veel kinderen krijgen straks geen leven”. Ook in de toekomst is het te hopen dat particuliere organisaties de bevolkingspolitiek van de regering zullen kunnen aanvullen, met steun van de overheid.

Vergrijzing

In het voorgaande is al gezegd dat bij een dalend geboortecijfer het percentage ouderen geleidelijk zal stijgen, om vervolgens tot een constant percentage te komen bij een stabiele bevolking. Hier moet rekening mee gehouden worden, niet omdat hier een „gevaar” zou dreigen, maar omdat de beste oplossingen voor plaats en taak van de wat talrijkere oudere mensen in de toekomst gezocht moeten worden.

Het is nu moeilijk te zeggen hoe dit precies zal gaan, maar men moet het probleem vooral niet zien als iets naars; er zijn allerlei manieren om de oudere mensen op creatieve wijze in de samenleving een plaats te geven. Overigens gaat het om ten hoogste zo ongeveer een verdubbeling (van 10 naar maximaal 20 pct.) van de 65- of 60-plussers, en wat

vooral van belang is: van te voren is vrij precies bekend hoeveel het er in een bepaald jaar zullen zijn. Dit is een groot voordeel voor die plannenmakers die op de een of andere wijze met de positie van de oudere mens te maken krijgen. Het is beslist niet waar dat de vergrijzing een groot of zelfs zeer groot probleem zal worden; een onderdeel van bevolkingspolitiek moet dan ook zijn om „paniek” ten aanzien van de vergrijzing te voorkomen.

Migratie

Het zou niet juist zijn in een betoog over bevolkingspolitiek voorbij te gaan aan de immigratie en emigratie. Er is in Nederland de laatste jaren nogal een hoog immigratie-overschot. Het moet duidelijk zijn dat een bevolkingspolitiek geloofwaardig en zonder uitzicht op blijvend resultaat zou zijn, als de immigratie er niet bij zou worden betrokken. De belangrijkste groep die voor een blijvende immigratie-stroom zou kunnen zorgen is die van de gastarbeiders. De basis waarop de meeste van deze mensen naar Nederland komen is onjuist. Zij moeten hier het saaie en vuile werk komen doen waar wij onze neus voor ophalen. Andere oplossingen voor dat laatste probleem zijn er wel: betere betaling voor dit werk (zoals in de USA, waar de vuilophalers hier en daar al meer verdienen dan hoogleraren) of op andere wijze, dit werk eerlijker onder elkaar verdelen.

Hoe dan ook, in onze benarde bevolkingssituatie moeten we in Nederland de moed hebben om een politiek van afremming van immigratie te voeren.

Het vraagstuk van de rijksgenoten is van meer tijdelijke aard. De stroom zal zeker minder worden en wellicht, geheel in overeenstemming met de bedoeling van de Surinaamse regering, reeds vrij spoedig een overschot in andere richting gaan vertonen. Van betekenis is in dit verband, dat de Surinaamse regering in Boekarest via de koninkrijksdelegatie nadrukkelijk naar voren heeft laten brengen dat Suriname een *onderbevolkt* land is.

Met dit verhaal is geenszins bedoeld dat Nederland zijn grenzen geheel moet sluiten. Er gaan tenslotte ook mensen emigreren. Opvang van mensen die om politieke of geloofsovertuiging vervolgd worden, moet mogelijk blijven. Er zitten veel positieve kanten aan een uitwisseling van talen en culturen. Een gastarbeidersbeleid gericht op een beperkt aantal toelatingen kan mede in dienst gesteld worden van een ontwikkelingsbeleid: zoals door koppeling met trainingsprogramma's gericht op terugkeer naar het land van herkomst.

De emigratie is thans van niet veel betekenis al is het dieptepunt voorbij. Het spreekt vanzelf dat de regering in het kader van haar bevolkingspolitiek de taak heeft zo goed mogelijke faciliteiten voor emigranten te verschaffen, b.v. ten aanzien van de traditionele emigratielanden Canada, Australië en Nieuw-Zeeland. Regelmatig overleg met (potentiële) emigratielanden is dringend gewenst.

Welke aspecten van bevolkingspolitiek we ook bekijken, één gegeven blijft op de achtergrond altijd aanwezig, als *het* motief om die bevolkingspolitiek te voeren: **NEDERLAND IS VOL.**

radio-televisie

RADIO:

zondag 6 april
9.30 uur „Werken aan het milieu”.
Studiedag Vereniging Milieudefensie
over milieu en werkgelegenheid. Samenstelling: Rina Spigt.

13 april: **Zit er wat in?** Actualiteiten en muziek met o.a. Prof. Garnt Stuijveling over Multatuli.
Samenstelling: Rina Spigt en Casper Vogel.

20 april: „**Het nieuwe decor**”. Achtergrondmuziek als geluidsvervuiling.
Samenstelling: Thijs Lieferring en Casper Vogel.

TV

6 april: Reclame voor de toekomst

20 april: Kindermishandeling (Mevr. Rood, Dr. Koers)

humanistische visie op misdaad en straf

De gemeenschap De Bilt-Bilthoven luisterde op 30 januari naar een lezing van C. Uitenbogaard, centr. geestelijk raadsman van het HV bij de inrichtingen van justitie. Onderwerp was Een Humanistische visie op misdaad en straf. Uit het mededelingenblad van de gemeenschap nemen we enkele fragmenten over uit het verslag:

Criminaliteit is vaak een gevolg van onrecht in de maatschappij. Het is daarom van belang te overwegen waarom wij straffen, wat wij met straffen denken te bereiken. De misdeed is een noodgreep, een uiting van een ongelukkig mens. Als zodanig heeft de misdeed een signaalfunctie. Daarom is, ethisch gezien, de straf een botte bijl. De heftige agressieve reacties op misdeed daden vinden meestal hun oorsprong in onzekerheid, ambivalentie en vormen dan een beveling.

Als humanisten verstaan wij humanisering van de straf in de kern als het tegemoet treden van de delinkwent als subject en niet als object. Maar de sfeer van de gevangenis werkt humanisering tegen. Het is er koel en kil. De misdadiger krijgt zijn trekken thuis. Orde en tucht heersen er. De misdadiger is een object, de bewaarder de exponent van de wet en het recht. Er zijn werkers nodig, die de delinkwent willen ontmoeten, hem ernstig nemen.

Het schept misschien de mogelijkheid hem inzicht te geven in zijn eigen mens-zijn, waarna hij ook op zijn verantwoordelijkheidsgevoel kan worden aangesproken. Eerst dan is verzoening in humanistische zin mogelijk. De basis voor een werkelijke terugkeer in de maatschappij kan in dat geval worden gelegd.

BRIEVEN - BRIEVEN - BRIEVEN

Wilt u meer? Adopteer!

Bij het congresvoorstel van de afdeling Rotterdam zou ik het volgende willen aantekenen.

De afdeling Rotterdam bepaalt zich in bedoeld voorstel uitsluitend tot maatregelen die besparingen in de consumptie- en materiaalsector betreffen. Helaas betreft het hier weer eens uitsluitend *symptoombestrijding*, waarbij een der voornaamste oorzaken, de bevolkingsexplosie, geheel ten onrechte buiten beschouwing blijft. Men blijkt dus de eerste conclusie van de „overlevingsconferentie”, waarin ondubbelzinnig wordt gewezen op de noodzaak van geboortenbeperking en op het feit dat daaraan veel te weinig aandacht wordt besteed, volkomen te negeren!

Voor de zoveelste keer is het m.i. noodzakelijk in dit verband op het volgende te wijzen: als het aantal kinderen per gezin niet snel tot ten hoogste twee daalt, zal het met de voedselvoorziening, de grondstoffenpositie en waarschijnlijk ook met de energievoorziening onherroepelijk mis gaan, wat voor andere maatregelen er verder ook genomen mogen worden.

Het is zonder meer verontrustend dat ook het hoofdbestuur in zijn uitvoerig pre-advies met betrekking tot dit congresvoorstel totaal geen rekening houdt met de n.m.m. bijzonder ernstige omis- sie van onze Rotterdamse afdeling.

Gezien het bovenstaande geloof ik er goed aan te doen nogmaals de aandacht op het volgende te vestigen:

Ouders, wilt u ook in de toekomst een leefbare wereld voor uw kinderen — en dat willen wij toch allen — beperk hun aantal dan tot ten hoogste twee. Wilt u meer? — Adopteer!

**Delft, D. van der Kellen, ing.
lid raad van advies Stichting „Welzijn
en Bevolkingsgroei”**

Vrouwen en wonen

Voor de cursus „De vrouw als woon- konsument”, die door het Hum. Ver- bond Den Haag en de Miljeugroep Den Haag is georganiseerd, zijn nog plaatsen vrij.

Er komen in april nog twee avonden: dinsdag 15 april: Juridische aspecten rond de vrouw als woonconsument, met medewerking van de stichting De Haag- se Wetswinkel.

dinsdag 22 april: rollenspel de vrouw als woonconsument en evaluatie van de cursus o.l.v. Jack Tsang (vormingswerk H.V.)

Opgaven bij Pauline Dokter, Hum. Cen- trum, Laan Copes van Cattenburch 72, Den Haag.
Tel: 070 - 64 55 95. Kosten f 2,50 per avond.

De afdeling Wageningen e.o. bezoekt op 19 april o.l.v. Pierre Jansen, die ook een inleiding houdt, het Gemeente Museum van Arnhem. Aanvang 10.30 uur.

Levenslang naar school

Het is toch knap: de mensen warm ma- ken voor „éducation permanente” — Frans blijft een deftige taal — en toch voorkomen dat ze in de gaten krijgen dat ze zichzelf tot levenslang in de schoolbanken veroordelen!

Want daar gaat het om: een mens is nooit te oud om iets te leren, zeker. Maar dat is iets dat hij zelf doet, met zo nodig hulp van zijn omgeving en, soms, wijzere, geleerdere, meer ervaren mede- mensen.

Maar de mens is wel op een zekere leef- tijd, te oud om opgevoed te worden, hoe graag de leiders, begeleiders, meners, m.a.w. „agogen” het ook zouden willen: ter wille van hun werkgelegenheid en mede tot lering en vermaak.

„Education permanente” is een van die mode-begrippen aan het worden, waar- bij men zich heel wat kan denken, maar waarbij men pleegt voorbij te gaan aan wat er in eigen omgeving al enige eeu- wen aan het gebeuren is. Of denkt men soms dat onze bijbellezende voorvade- ren bij goddelijke ingeving leerden lezen en schrijven? Natuurlijk zijn er allerlei verbeteringen, vereenvoudigingen denk- baar, is er ruimte voor meer studiomogelikheden tijdens het werk. Wie wel eens te maken heeft gehad met de typi- sche „part-time”, meestal avond-oplei- dingen, van de handelsavondschoon tot de universitaire studies van echte werk- studenten weet dat er heel wat te verbe- teren valt. Dat de medewerking van de docenten niet altijd even groot is, dat de werkgevers vaak weinig begrip tonen, dat de eisen aan het gezinsleven soms bovenmenselijk worden. En uit de engel- se ervaringen met de „Open university” blijkt niet anders. Het is boerenbedrog de mensen wijs te maken dat je geen vooropleiding nodig hebt en evenzeer ze te vertellen dat een diploma genoeg is. Een school, die, zoals Parkyn wil, „on- derwijsbare” mensen aflevert, levert

mensen af die hebben geleerd hun her- sens te gebruiken, zich in te spannen, vol te houden, zich te concentreren, kortom al die „Christelijke en maat- schappelijke deugden” tonen die onze scholen al sedert generaties pogen bij te brengen, niet altijd met succes. Want helaas, het is maar al te verleidelijk te trachten verschillen in begaafdheid op te vangen door meer drillen: formules stampen is een methode om verschil in wiskunde-inzicht op te heffen en de wis- kunde aldus de „demokratiseren”. En soms helpt het nog ook!

Parkyn's toekomstbeeld van volledig in- gevoerde „education permanente” heeft veel van een schrikbeeld: „Gleichschal- tung” is meer een woord dat zich op- dringt dan bijv. „bevrijding”. Maar dat is natuurlijk de bedoeling: het is het bij uitstek „agogische”, met name „dema- gogische” ideaal. Want laten we het goed begrijpen; het gaat niet om het scheppen van mogelijkheden voor indi- viduele mensen, mogelijk groepen, om via kennisoverdracht en gedachtenwisse- ling deel te hebben aan de geestelijke cultuur. Het gaat er om mensen „op te voeden” in een door de opvoeder ge- wenst normenpatroon, waarbij zoals het heet „politieke bewustwording”, „besef voor eigen maatschappelijke positie” e.d. fraaie omschrijvingen niets anders betekenen dan: leren denken en voelen zoals wij dat willen. Al vóór van Keme- nade deed men op de Nieuwe Uitleg aan „mensen maken”, en dat is iets an- ders dan mensen hun gang laten gaan.

W. J. Jong,
Heemstede.

Geef 24 en 25 mei uw auto vrijaf

Op onze laatste ledenvergade- ring kwam het plan op, een voorstel aan de congresgangers te doen. — En wel, dat we PER TREIN naar Eindhoven gaan en zodoende blijf geven van onze instemming met wat er over ver- sobering op de tweedaagse Eco- conferentie in Rotterdam ge- dacht en gesproken is. Wek in uw gemeenschap de le- den tot deze daad op! Tot ziens in Eindhoven
GEMEENSCHAP BUSSUM EN OMSTREKEN

Hivos-Abal-comitees

Er komen steeds meer HIVOS-ABAL comitees in ons land. Hans Metsch uit Koog aan de Zaan zond ons enkele contact-adressen: Eindhoven, Lijsterlaan 3, tel: 040 - 43 15 71. Hivos-Noord, p.a. Humanitas, gewest Drente. Speenkruid- straat 44, Assen tel: 05920 - 1 11 21. Noord-Holland, projectgroep ontwikke- lingssamenwerking, Hans en Mery Metsch, Krokusstraat 44, Koog aan de Zaan.

Contactpersonen: W. F. Koeman, Hulst- plantsoen 40, Schoorl. 02209 - 467
Ben van Hoey, 020 - 73 94 44.
Aanvullingen zijn welkom op het redac- tie-adres.

humanist

eindredakteur: Jetske Mijs. Druk: Lumax, Utrecht.

Redactie-adres: Hum. Verbond, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. 030 - 31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden: f 18,— per jaar t.n.v. Humanistische Pers, postgiro 58, Utrecht.

Arbeid - vrijheid

„Volgens mij wordt er uitgegaan van een veel te beperkt begrip „arbeid” en wordt een valse voorstelling gegeven van de betekenis van vrije tijd. Dat hangt samen met de overdreven betekenis, die aan het bedrijfsleven wordt gehecht als alleenzalmakende economische kracht in onze samenleving. Dat neemt pseudo-religieuze vormen aan.” Een uitspraak van prof. dr. J. P. Kuiper, hoogleraar in de sociale geneeskunde, gelezen in NRC-Handelsblad. In een vraaggesprek met redacteur J. v. d. Broek gaat Kuiper in op zijn uitvoerig in de publiciteit gekomen idee: vrijheid om zelf je arbeid te bepalen en een gegarandeerd inkomen voor iedereen.

„Men kan beginnen met het opvoeren van studieloon, het gegarandeerd inkomen voor huishoudelijke arbeid. We zijn al op weg als de overheid leiding wil geven aan de initiatieven en ontwikkelingen die al bestaan... In plaats van de verdeling werktijd-vrije tijd kan men beter een kwalitatieve onderscheiding maken waarin kwesties meespelen als belasting en belastbaarheid, het spelaspect, het educatieaspect en het arbeidsaspect die aan de menselijke tijd zitten; de problematiek van arbeid in een materieel eindige wereld.

... Als je op korte termijn van het huidige inkomen naar het gemiddelde verschuldigde inkomen zou moeten, zou dan voor veel bevoorrechten — en daar reken ik mezelf ook bij — een geweldige sprong zijn. Daarom zou er ruime overgangperiode moeten zijn. Maar vooral: wij zullen meer oog moeten krijgen voor de vele vormen van niet geldelijke beloning, om van de overwaardige ideeën over de financiële prikkel voor de arbeid te genezen...”

Tropenmuseum

In het Tropenmuseum in Amsterdam is tot 12 mei een boeiende tentoonstelling te zien: „Vrouw ben je”. Er is al eens gezegd dat al het gepraat over vrouwen-emancipatie een nogal luxueuze aangelegenheid is. We hebben er de tijd voor. Hoe zit het in de ontwikkelingslanden? De tentoonstelling (vnl. foto's met onderschriften) laat zien hoe vrouwen in de verschillende landen leven, waar het tot verzet is gekomen, welke landen vrouwenkiesrecht hebben etc.

Men komt de tentoonstelling binnen via een poortje met twee grote spiegels. Je wordt dan onverwacht geconfronteerd met je eigen verschijning. Het was opvallend (ik bleef een kwartiertje rondhangen) dat de mannelijke bezoekers zichzelf ongegeneerd en ongeïnteresseerd aankeken, de vrouwelijke bezoekers meestal het gebaar maakten van de hand aan het kapsel of het bloesje rechtgetrokken!

De handleiding bij de tentoonstelling bevat een aantal interessante artikelen over vrouwen in Nieuw Guinea, de Arabische wereld Mozambique etc.

De gids kost f 1,75 toegang tentoonstelling f 1,-. Openingstijden 10-17 uur, zondag 12-17 uur. Voor bezoeken in groepsverband: Educatieve Dienst, tel. 020 - 25 26 80.

8 humanist 1 april 1975

GEHOORD - GEZIEN - GELEZEN

Jonathan Livingston Zeemeeuw

„Het was ochtend en de nieuwe zon strooide goud op de golfjes van de kalme zee. Een mijl uit de kust scharrelde een vissersbootje door het water en het sein Ontbijt Vlucht flitste door de lucht, totdat een massa van honderden zeemeeuwen rondtuimelde boven zee, jagend en vechtend om voedsel te bemachtigen. Het zou vandaag weer een drukke dag worden...”

Het begin van een bijzonder boek: Jonathan Livingston Zeemeeuw — een vertelling van een meeuw die het vliegen tot een aparte kunst weet te verheffen, los van de noodzaak om voedsel te bemachtigen. Het kost hem wél bijna zijn plaats in de meeuwenmaatschappij.

Als hij ter verantwoording voor zijn af-

wijkend gedrag in de Kring wordt geroepen, klinkt zijn stem: „Ik onverantwoordelijk? Wie draagt er meer verantwoordelijkheid dan een meeuw, die een nieuw levensdoel ontdekt en volgt, een hoger ideaal in het leven?”

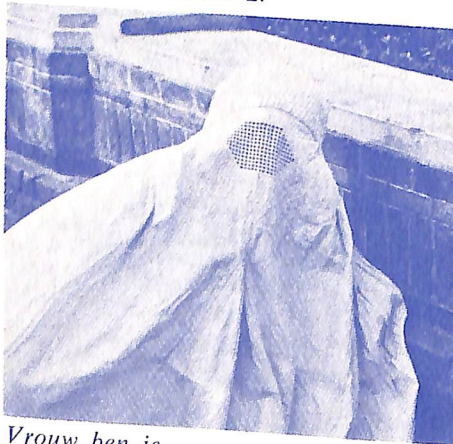
Duizenden jaren lang hebben we achter vissen aangejakkerd, maar nu hebben we eindelijk iets anders om voor te leven, om te leren, te ontdekken, om vrij te zijn!”

Het boekje is geschreven door een Amerikaanse vlieger Richard Bach en geïllustreerd met foto's van Russell Munson. Het is wel eens vergeleken met het bekende „Petit Prince” van Saint Exupéry: een kinderverhaal in grottemensenvorm.

Uitg. Strengtholt. Prijs f 17,50. De vertaling is van Lennaert Nijgh.

J. M.

Het Tropenmuseum ligt in Amsterdam-Oost, Linnaeusstraat 2.

Vrouw ben je

Thema-weken

De arbeidersgemeenschap der Woodbrookers, Bentveldweg 3, Bentveld en Berestreek 24 in Kortehemmen, organiseren deze zomer weer enkele thema-weken. Van 9-15 augustus: De rol van de vrouw in de samenleving. Inleidingen, films, spelen en gesprekken. Kosten f 180,- p.p. Kinderen van 10 j. f 81,- tot en met 14 j. f 99,-.

Van 14-20 juli: Gezin en opvoeding. Voor echtparen en onvolledige gezinnen kosten f 180,- p.p.

vakantie

Gehandicapten

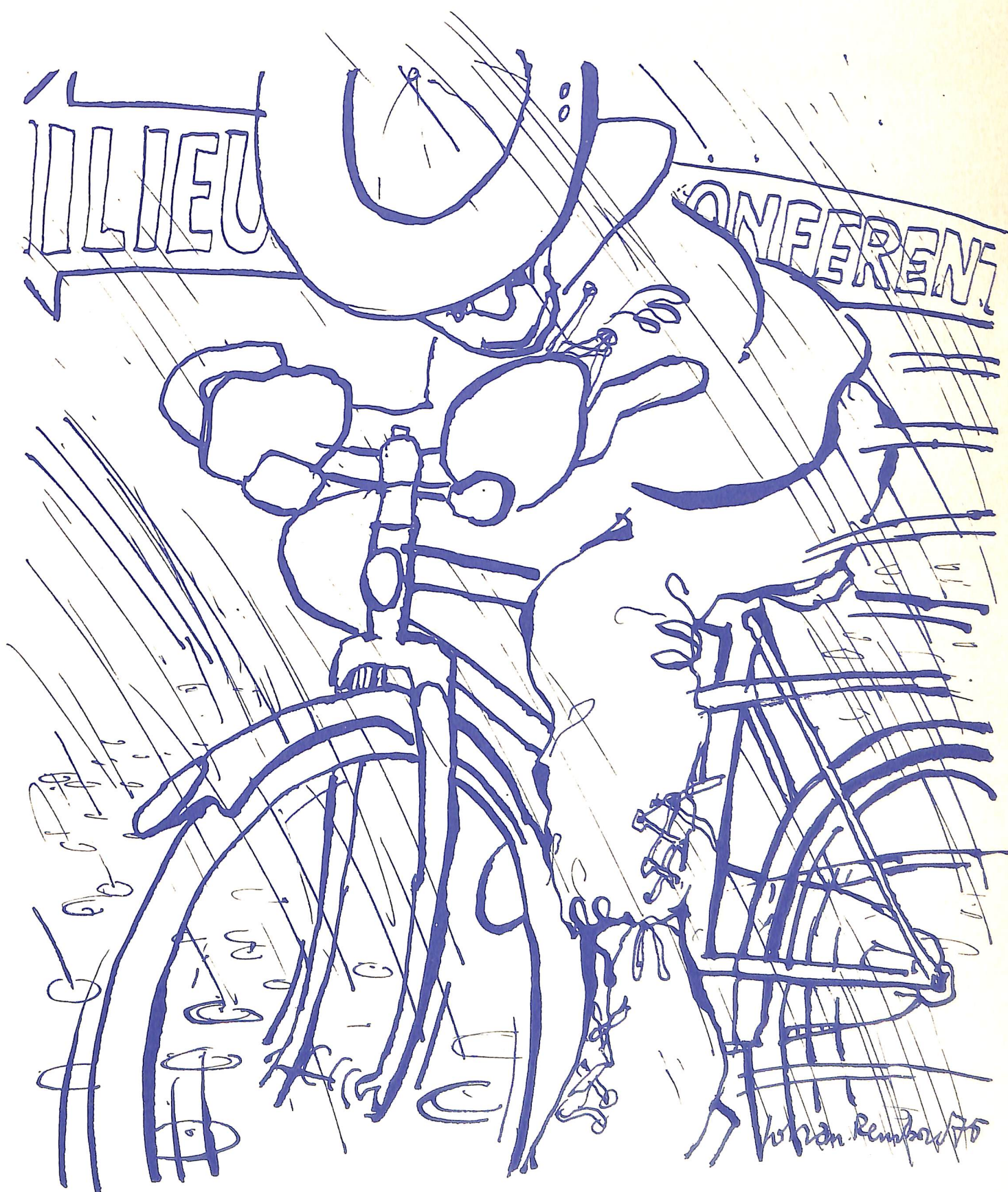
De Ned. Ver. voor Revalidatie heeft een reisgids uitgegeven, waarin vakantietips voor lichamelijk en zintuigelijk gehandicapten. Informatie over bungalows, campings, groepshuizen, hotels die ook voor gehandicapten geschikt zijn. De gids kost f 2,- over te maken op 382100 t.n.v. de Ned. Ver. voor Revalidatie met vermelding Reisgids.

Jeugdtoerisme

Alle organisaties die zich bezighouden met vakantie voor jongeren en werkkampen, sportkampen, trektochten en cursussen organiseren, worden genoemd in een folder van de Sticht. Overleg voor jeugdtoerisme en jeugduitwisseling. Kosten f 1,- op giro 265300 t.n.v. St. Jeugdtoerisme en Jeugduitwisseling.

Werkkamp

Jongeren tussen 18 en 30 jaar kunnen hun vakantie nuttig doorbrengen door te werken in een frans kinderkamp. Enige ervaring in het werk met kinderen is gewenst; een stage van zeven dagen gaat vooraf en je moet natuurlijk goed frans spreken. De kosten zijn ongeveer 275 gulden + reis. De verdiensten ongeveer 25 frank per dag. Inlichtingen en opgaven: MAI-bureau, Zee-dijk 1, Amsterdam. Tel. 020-246258.

- rede r. hueting: economie van versobering
- ter discussie: relationeel vormingswerk